

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE LITERE
DEPARTAMENTUL DE ETNOGRAFIE ȘI ANTROPOLOGIE MAGHIARĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ STUDII DE HUNGAROLOGIE

Cărțile poștale ale imaginarului.
Zoltán Andory Aladics despre viața rurală
REZUMAT

Conducător științific:

Prof. univ. dr. Pozsony Ferenc

Doctorand:

Kedves (Horvát) Anett

Cluj-Napoca

2024

Rezumat

1. Introducere	7
1.1. Perspectivile metodologice vizuale ale analizei critice de discurs	17
1.2. Contextul teoriei imaginii și a fotografiei	26
1.3. Contextul istoriei științei	36
1.4. Contextul istoriei tehnicii	42
1.5. Contextul genului	46
1.6. Contextul istoriei stilisticii. Stilul „magyaros”(maghiar).....	57
1.7. Contextul istoric. Mica lume maghiară (1940–1944)	62
1.7.1. <i>Turism în Transilvania între anii 1940–1944</i>	68
2. Căutarea semnificației – primul nivel	75
2.1. Vizionarul luminii: Andory Aladics Zoltán (1899–1990).....	79
2.2. Reprezentări pe cărțile poștale realizate de Aladics	83
2.3. Titlurile cărților poștale realizate de Aladics	86
2.4. Elementele spațiale și obiectuale ale cărților poștale la Aladics	90
2.5. Personajele cărților poștale realizate de Aladics	96
2.6. Exemple de cărți poștale din contextul transilvănean și internațional, realizate de alți fotografi	100
3. Căutarea semnificației – al doilea nivel	105
3.1. Discursul turismului maghiar în secolul 20.....	105
3.1.1. <i>Imaginea Transilvaniei în statul maghiar al secolului 20</i>	108
3.1.2. <i>Imaginea Transilvaniei promovată de OMIH</i>	110
3.2. Ilustrațiile lui Aladics în ghidul OMIH	123
3.3. Recuzita vizuală caracteristică discursului vederilor realizate de Aladics	126
3.4. Actualitatea unei ideologii din secolul trecut	135
4. Căutarea semnificației – al treilea nivel.....	141
4.1. Experimentul metodologic al interpretării paradigmei fotografice a stilului „magyaros”...142	
4.1.1. <i>Paradigma reprezentării fotografice</i>	144
4.1.2. <i>Paradigme concurente din istoria fotografiei maghiare</i>	148

4.1.2.1. Paradigma „magyaros” (maghiarizantă)	149
4.1.2.2. Paradigma socială.....	150
4.1.2.3. Noile orizonturi ale fotografiilor maghiari	153
4.1.3. <i>Caracteristicile generale ale paradigmei „magyaros”</i>	157
4.2. Discursul artistic al stilului „magyaros”	164
4.2.1. <i>Transcenderea genurilor în discursul artistic al stilului „magyaros”</i>	171
4.2.1.1. Repertorii interpretative	173
4.2.1.1.1. Repertoriu fotografic	173
4.2.1.1.2. Repertoriu pictural.....	176
4.2.1.1.3. Repertoriu cinematografic	177
4.2.1.1.4. Repertoriu literar	187
5. Concluzii.....	199
6. <i>Perspectivile dreptului de autor al fotografului și ale dreptului liberei folosințe a cercetătorului</i>.....	217
7. <i>Bibliografie</i>.....	223
8. <i>Repertoriu</i>.....	235
9. <i>Anexe</i>	259
9.1. Primul nivel.....	259
9.1.1. <i>Fotografii</i>	259
9.1.2. <i>Resurse scrise</i>	261
9.1.3. <i>Transcrisul interviului realizat cu colecționarul Gál Bence</i>	266
9.1.4. <i>Cărți poștale despre viața tradițională a românilor din Morlaca</i>	270
9.1.5. <i>Cărți poștale transilvănene și internaționale</i>	272
9.2. Nivelul al doilea.....	282
9.2.1. <i>Extras din analiza conținutului cărților poștale realizate de Aladics</i>	282
9.2.2. <i>Extras din analiza conținutului broșurii informative „Szállodák, penziók és villák” (Hoteluri, pensiuni și vile)</i>	290
9.2.3. <i>Harta Transilvaniei din ghidul turistic al OMIH</i>	305
9.3. Nivelul al treilea.....	306

- 9.3.1. *Compararea cărților poștale ale unor renumiți fotografi adepți ai stilului „magyaros” și a lui Aladics pe baza albumului Mítosz vagy siker. A magyaros stílus” (2001)(Mit sau succes. Stilul „magyaros”) realizat de Kincses Károly.. 306*
- 9.3.2. *Exemple din repertoriul interpretativ..... 314*

Cuvinte cheie: Andory-Aladics Zoltán, mica lume maghiară, carte poștală, analiza discursului, stilul „magyaros”, programul dezvoltării turistice, privire vs. vizualitate, perspectivă individuală vs. regim scopic, repertoriu interpretativ

Diferitele domenii ale etnografiei și antropologiei încă de la începuturi au acordat o atenție deosebită asupra studierii aspectelor vizuale ale culturii. Conform definiției lui Kunt Ernő, cultura cuprinde toate acele cunoștințe acumulate (agenetice), care sunt necesare și fac posibile existența socială a omului, respectiv vizualitatea este modalitatea acumulării de cunoștințe și a percepției mediului prin văz. Mai mult, modalitatea de sistematizare, de păstrare și transmitere a acestora tot prin cale vizuală.¹ În literatura de specialitate etnografică, antropologică vizualitatea nu reprezintă doar o abordare metodologică, ci poate fi și obiectul relevant al cercetării. În mod tradițional delimităm două abordări ale fotografierii etnografice. Din perspectiva relației dintre etnografie și fotografiere, fotografia poate fi o resursă sau un instrument metodologic. În primul caz fotografierea cu scop etnografic nu are o metodologie elaborată. Însă în al doilea caz fotografiatul pentru etnograf poate fi o cerință metodologică conștientizată, parte a observației, sau dacă vrem, dovada cercetării. Ambele direcții provin din idea, că fotografia oferă de fapt material etnografic, deoarece reprezintă documentare vizuală și în cazul în care fotografiile nu se realizează din intenție etnografică, deoarece conținutul vizual oferă informații: despre figurile, evenimentele care apar în imagine, despre contextul realizării fotografiei. Totodată, fotografierea este un demers specific perioadei de timp în care se realizează, pentru că urmărește principiile estetice ale fotografiei din acel moment, poartă amprentele caracteristicilor de stil, ș.a.m.d.

Cercetarea mea, însă, urmează o abordare diferită față de direcțiile etnografiei tradiționale. Noutatea abordării științifice a problematicii vizualității provine de la recunoașterea așa numitei *visual turn*, descrisă de Stuart Hall², care a fost printre primii care au interpretat acest fenomen referitor la schimbările societății postmoderne. Schimbarea constă în faptul, că conținuturile vizuale au devenit parte integrantă a cotidianului, iar indivizii interacționează cu lumea înconjurătoare mai ales prin reprezentarea vizuală a lucrurilor. Martin Jay³ introduce

---

¹ Kunt 2003, 151.

² Hall 1997.

³ Jay 1993.

noțiunea de *ocularcentrism*, care se referă la faptul, că prin această schimbare lumea devine egală cu cea ce vedem. În acest nou determinism social cultura nu mai este totalul lucrurilor, ci un proces nou: seria unor exerciții sociale. Ca atare, cultura poate fi studiată prin semnificațiile sale transmise între diverse grupuri sociale.

În lucrarea mea mă ocup de cărțile poștale realizate de un fotograf din Miercurea Ciuc, Andory Aladics Zoltán. Aceste cărți poștale înseamnă doar un fragment din opera sa, și reprezintă patru ani, perioada dintre anii 1940-1944. Din punct de vedere istoric sunt amprente ale unei perioade determinante, iar studiul cărților poștale ne ajută în înțelegerea funcționării sistemului vizual și discursiv al acestei perioade. Țin să menționez însă, că discursul vizual al cărților poștale prezentate în lucrare nu cuprinde toată opera fotografului. Andory Aladics Zoltán a fost un fotograf-meșter, și ca orice alt coleg al generației sale, a practicat fotografiatul ca profesie, lucrând în studioul său, dar acceptând și comenzi. Nu sunt competent în aprecierea lucrărilor sale nici ca persoană fizică, nici ca cercetător, de aceea consider importantă separarea relaționării personale și științifice. Din ambele poziții privesc cu deosebită considerație opera și fotografiile lui Andory Aladics Zoltán. Ca cercetător însă consider cărțile poștale realizate de Aladics ca proiecție a semnificațiilor culturale vehiculate de un anumit grup social, într-o anumită epocă: de elita din Miercurea Ciuc în mica lume maghiară (definiția istoriografică și comună a perioadei dintre anii 1940-1944). Din perspectiva metodei aplicate în lucrarea de doctorat, cea a analizei critice a discursului (în următoarele folosesc și forma scurtă a abordării metodologice cu scopul simplificării, și anume: analiza discursului) cartea poștală este o formă specială a reprezentării. Analiza corpusului de cărți poștale ne ajută în înțelegerea constituirii *regimului scopic*⁴ (al sistemului vizual) caracteristic acelei perioade. Deci înainte de toate tratez contextul cultural care a definit activitatea fotografului.

Cărțile poștale realizate de Aladics privesc ca produs cultural au semnificații foarte complexe: o parte din ele sunt explicite, conștiente, cealaltă parte implicite și inconștiente. Cu activarea semnificațiilor mai profunde și implicite putem demonstra cum interpretează ele lumea, într-un mod aparte. Noțiunea de regim scopic menționată anterior ajută în explorarea fenomenului prin care perspectiva individuală a fotografului se aliniaza unui sistem constituit cultural, construit, sistem care delimitează modalitatea prin care un fotograf a putut vedea lumea într-o perioadă

---

⁴ Rose 2001.

anume. Desigur, libertatea artistică există, însă doar în cadrul unui sistem vizual care funcționează implicit și își validează instinctual efectele. Prin prisma cărților poștale putem reconstrui elementele constituente ale vizualității din perioada anilor 1940-44, deoarece sistemele vizuale activează diverse forme ale reprezentării care intră în strânsă legătură cu relațiile ierarhiei sociale. Țin să demonstrez faptul, că această abordare ne oferă rezultate relevante, mai mult, prin aplicarea unor metodologii adecvate putem releva acele substraturi profunde ale semnificațiilor vizuale care pot deveni rezultate specifice ale interesului etnografic.

Atenția literaturii de specialitate în limba maghiară referitoare la reprezentările vizuale ale perioadei interbelice s-a orientat mai ales asupra fotografiilor care aparțin stilului „magyaros”, cunoscute la nivel național și internațional. În perioada foarte populară a direcției fotografice literatura de specialitate s-a ocupat foarte mult cu această temă, probabil pentru că acest stil are o legătură organică cu ideologia dominantă a epocii, cu reclama elaborată și promovată cu scop turistic, deci și cu turismul, iar cercetătorii etnografi nu au prezentat interes pentru această temă, deși cercetarea vieții poporului maghiar din secolul 20 nu poate fi abordată în lipsa acestor fotografii.

În timpul parcurs de la începutul cercetării am ajuns la convingerea că din punct de vedere etnografic bogata literatură de specialitate despre fotografiatul în stil „magyaros” conține foarte multe elemente aleatorii. Specialiștii au scris despre temă doar din perspectivă fotografică și/sau de istoria artei și s-au mulțumit cu inventarierea perioadei și a stilului pe baza prezentărilor analitice ale fotografiilor de seamă și operelor acestora. S-au ocupat cu elementele de formă și tehnică ale fotografiilor, respectiv cu cariera fotografiilor din această perioadă. Din aceste scrieri nu reiese sistemul social, cultural și politic în care s-au realizat aceste fotografii – deși autorii recunosc, că stilul a fost determinat în mod explicit de factorii politici și economici.

Jocul de cuvinte din titlul maghiar – *fényképzet* – sugerează atitudinea cercetătorului, atitudine care determină întreaga interpretare. Cuvântul maghiar reprezintă contopirea specială a termenilor „fénykép” (fotografie) și „képzelet” (imaginație). Fotografia este imaginea cuiva sau a ceva realizată prin cale optică, pe material fotosensibil prin proces chimic sau în mod electronic și tipărit. Iar imaginația este capacitatea de a crea imagini mentale, și nu este identică cu percepția și

cu gândirea.⁵ Dacă considerăm fotografia și imaginația ca două extreme pe aceeași scară, atunci semnificațiile obiectului cercetării, adică a cărților poștale trebuie căutate în câmpul semantic delimitat de aceste extreme. Aceste fotografii nu sunt doar simple documentații, ci reprezentări marcate de profunde semnificații sociale și culturale. Când în lucrarea de doctorat mă refer la fotografie/imagine/carte poștală – cu excepția părților specifice incluse în istoria tehnicii și istoria genului –, de fiecare dată le folosesc în sensul reprezentării imaginii mentale definită de contextul socio-cultural. Tot aici menționez și faptul, că în privința obiectului cercetării, genul cărții poștale și al fotografiei se întrepătrund, ceea ce are o explicație specifică perioadei studiate, pe care o tratez în mod detaliat în lucrare. Deci în partea de analiză a lucrării termenele imagine – carte poștală – fotografie sunt utilizate ca sinonime.

Revenind la expresia din titlu („fényképzet”), în contextul expresiei cel care realizează fotografia este și cel care imaginează, adică individul care poartă simultan rolul de fotograf și rolul de vizionar. Realitatea vizuală a fotografiilor în fiecare caz este una subiectivă: fotograficul reprezintă latura mai frumoasă a realității istorice existente – lumea vizuală a omului epocii, o lume spre care tinde, o dorește sau care îi oferă nostalgie într-o perioadă plină de război, când pentru omul maghiar apartenența la comunitate, ideologiile continuității trecutului maghiar au devenit principalele lozinci ale naționalismului maghiar.

Cercetarea lansată în anul 2014 abordează în mod diferit și cu metodologie diferită nivelurile de interpretare ale cărților poștale realizate de Aladics. Lucrarea mea de doctorat este de fapt sinteza cercetării și a rezultatelor acesteia. Structura logică a lucrării urmează nivelurile cunoașterii științifice, proces în care pornim de la un caz concret și prin metoda analizei de conținut ajungem la primul nivel al analizei critice a discursului și la relevarea straturilor semnificației culturale a fotografiilor realizate de Aladics. Metoda aplicată în lucrare corespunde variantei I a analizei discursului diferențiată de Gillian Rose, care se concentrează mai ales asupra construcției discursului din imagini vizuale și texte verbale, și mai puțin asupra sistemului politic și instituțional care activează și susține discursul.⁶

---

⁵ Vö. Az 'imaginatio' a görög 'phantasia' kifejezés latin fordítása. Arisztotelész A lélekről című művében a fantáziát (képzéletet) a mentális képek alkotásának képességének tekintette.

⁶ Gillian Rose pe baza terminologiei foucaultiene delimitează două aspecte metodologic diferite ale analizelor de discurs, numindu-le *analiza de discurs I* și *analiza de discurs II*.. Analiza de discurs I este preocupată mai ales de noțiunea discursului structurată de diferite imagini vizuale și texte verbale, nu de practicile legate de un discurs

Urmăresc semnificațiile până la trei niveluri diferite și suprapuse. Primul nivel conturează locul cărților poștale în contextul fondului personal al lui Andory Aladics Zoltán. La nivelul următor analizez cărțile poștale punându-le în comparație cu programul turistic al micii lumi maghiare. Apoi mă ocup de ceea ce este reprezentat pe cărțile poștale realizate de Aladics, din perspectiva mai largă și mai îndepărtată a cercetătorului. La nivelul trei scopul meu este căutarea unui răspuns la întrebarea: care este relația dintre activitatea de fotograf a lui Aladics și sistemul vizual al epocii, adică opera fotografului cum se încadrează într-un context socio-cultural mai larg. În acest proces de căutare în primul rând pun în paralel cărțile poștale ale lui Aladics cu principalele opere ale fotografilor adepți ai stilului „magyaros”, apoi prezint diferite reprezentări artistice care țin de regimul scopic care a avut un efect definitoriu asupra concepțiilor individuale și analizez punctele comune, întrepătrunderile și diferențele semnificațiilor acestui discurs.

Deci partea analitică a lucrării este structurată în trei mari capitole. La nivelul I al căutării semnificațiilor cărților poștale problematizez următoarele. Cine a realizat cărțile poștale? Ce se vede pe acestea? Cum sunt prezentate temele? Cum s-au publicat? Ce aflăm despre evenimentele trecutului cu ajutorul cărților poștale? După acestea cum putem aborda aceste cărți poștale? Ce spun acestea despre aparatul tehnic? Despre intenția autorului? Despre relația dintre fotograf și subiectele sale? Despre o perspectivă specifică?

Pe baza experienței nivelului anterior întrebările cunoașterii se formulează oarecum altfel la nivelul II. Cum vedem și cum putea vedea trecutul prin aceste cărți poștale și prin transcenderea lor? Față de contextul lor original, ce aflăm despre contextul (textual) în care sunt încadrate cărțile poștale? Din perspectiva acestui al doilea context ce conotații poartă cărțile poștale despre epocă? Ce nu s-a fotografiat?

La nivelul III al interpretării mă îndepărtez de cărți poștale și caut semnificațiile într-un context social, economic și cultural mai complex, ceea ce iar nuanțează conotațiile. În acest capitol mă ocup de problema direcțiilor fotografice ale epocii și locul lor în discursul artistic maghiar din secolul 20. Formulez și întrebarea: cărțile poștale față de alte creații artistice cum (de)servesc așteptările consumatorilor, cerințele politice și ideologice.

---

concret. Tipul II. al analizei de discurs pune accentual pe practica instituțiilor care facilitează funcționarea discursului., nu pe imaginile și textele produse de discurs, Metodologia este foarte implicită., se ocupă în mod special cu problemele puterii, dreptății, instituțiilor și a tehnologiilor.

Răspunsurile ce pot fi formulate la întrebările nivelurilor căutării semnificației, respectiv rezultatele inovatoare ale cercetării le sintetizez în următoarele 12 teze.

1. Cărțile poștale au fost realizate de Andory Aladics Zoltán (1899–1990), născut la Făgăraș, fotograf din secolul XX., stabilit în Secuime, activând la Miercurea. Fotografiile lui Andory Aladics Zoltán sunt parte a operei sale și documentează anii 1940–1944, ceea ce poate fi punctul de pornire în abordarea carierei sale. Activitatea sa de fotograf nu se poate și nu necesită a fi identificată cu acești patru ani. Cu toate că peliculele reprezintă omul, activitatea și o anumită perioadă, sunt doar o parte ne semnificativă din opera sa, parte care reflectă gândirea unui strat social dintr-o perioadă anume, dar nu înseamnă totalitatea operelor lui Aladics.
2. Din perspectiva științifică aplicată, cartea poștală este o formă specifică a reprezentării și viziunea individuală reprezentată prin ea se aliniază regimului scopic al epocii. Ca parte a sistemului vizual din acea perioadă, cărțile poștale reprezintă în mod special viața populară a secuilor, deoarece limitele vizualului sunt definite de discursul de care aparțin. Vizualitatea cărților poștale nu este identică cu viziunea lui Aladics, fotograful și activitatea sa nu pot fi identificate numai și numai cu discursul cărților poștale, deoarece fotograful se relaționează cu numeroase discursuri în același timp, iar datorită percepției selective, în lucrările sale predomină un discurs sau altul. Vizualitatea acestor cărți poștale ne ajută în analiza doar a unuia dintre discursurile epocii, și anume a discursului „magyaros”, a elementelor acestui sistem vizual.
3. Pe baza caracteristicilor titlurilor și inscripțiilor, cărțile poștale pot fi diferențiate în trei etape: limba inscripțiilor *cărților poștale din perioada anterioară anului 1940* este limba română, în perioada 1940–1944 limba maghiară, iar *după 1944* este bilingvă (română și maghiară). Majoritatea cărților poștale provine din perioada 1940–1944. Cele care stau la baza analizei sunt amintirile „micii lumi maghiare” de după dictatul de la Viena din 1940. În ceea ce privește stilul fotografic și soluția compozițiilor, aceste cărți poștale reflectă caracteristicile stilului „magyaros”, deci din această perspectivă Andory Aladics Zoltán poate fi considerat ca reprezentant al perioadei următoare acestui stil, deoarece doar ultimele decenii ale secolului 20 i-au aduc condiții politice necesare multiplicării cărților poștale.

4. Tematica cărților poștale este viața populară a secuilor. Analiza activității fotografului arată că fotografierea sistematică a vieții populare a devenit caracteristică începând cu anii 1930, dar nu ca o practică permanentă pentru fotograf. Negativele pe sticlă ale fotografiilor realizate pe teren Aladics le-a multiplicat și le-a pus în vânzare în propriul atelier. La primul nivel al căutării semnificației, cu ajutorul analizei de conținut am ajuns la concluzia, că aspectele dominante ale titlurilor cărților poștale sunt următoarele: grupul regional, acțiunea, peisajul, portul popular și denumirea obiectului din imagine. Analiza arată, că titlurile cărților poștale nu oglindesc în fiecare caz tema reprezentată. Figurile de pe imagini sunt asociate unor activități în funcție de vârstă și sex. Cărțile poștale reprezintă acele scenarii ale vieții populare, care se încadrează în viziunea estetică, idilică a vieții populare primordiale.
5. În secolul 20, pe baza raporturilor dintre contextul transilvan, contextul mai larg al Ungariei și cel internațional s-a conturat acel discurs vizual, care a definit reprezentarea vieții populare pe cărți poștale. Acest discurs vizual și-a dezvoltat propriul limbaj al formelor vizuale prin care arhitectura vernaculară, artefactele și valorile spirituale ale culturii, respectiv utilizarea elementelor portului popular au creat recuzita instrumentelor vizuale ale unicității culturale.
6. La următorul nivel al căutării semnificației analiza conținutului cărților poștale arată, că *pădurea, biserica, clădirea, norii, munții și poarta secuiască* ies în evidență din rândul elementelor spațiale și obiectuale ale compozițiilor. Scenele asociate cu figurile, personajele de pe aceste cărți poștale accentuează *apartenența confesională, loialitatea față de valori și comunități, economisirea, sângele, firea activă, puterea de a munci*, caracteristicile secuilor. Contrastul puternic dintre lumină și umbră ca procedeu fototehnic accentuează *suavitatea sau dramatismul* scenelor. Cel care a realizat fotografiile, a reprezentat secuimea ca un *exemplu demn de urmat, ca maghiari adevărați*.
7. Reprezentantul programului oficial de dezvoltare turistică, Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal (OMIH) în 1941 a publicat ghidul turistic intitulat *Erdély északi része és Székelyföld (Nordul Transilvaniei și Secuimea)* în care Transilvania apare ca regiune accentuat maghiară. Concepția pelerinajului național s-a născut ca un pilon important al programului de dezvoltare turistică, considerând cunoașterea

Transilvaniei o chestiune de onoare și de datorie națională. Analiza de conținut al datelor anexei ghidului intitulat *Szállodák, penziók és villák (Hoteluri, pensiuni și vile)* mi-a atras atenția asupra faptului că în perioada 1940–1944, turismul orientat spre Transilvania a susținut în primul rând vizitarea localităților și stațiunilor turistice secuiești. Cărțile poștale din mica lume maghiară ale lui Aladics arată, cum a încercat să pună în practică guvernul maghiar ideologia revizionistă elaborată de elita politică maghiară și încercările lor de construcție a națiunii. Din lectura comparativă a cărților poștale și a ghidului turistic al OMIH din 1941 reiese, cum a servit turismul ca parte a programului de construcție a națiunii interesele puterii politice ale epocii. Astfel putem forma o imagine despre cum a folosit turismul ideea naționalismului ca reclamă și invers, cum a utilizat programul de dezvoltare națională turismul ca instrument al promovării ideilor naționaliste. Programul de dezvoltare turistică, care a luat avânt la începutul anilor 1940, a accentuat imaginea stereotipizată a Transilvaniei înrădăcinată în secolul 19. Pe baza acestei imagini Transilvania a fost considerată grădina feerică a maghiarimii primordiale, a limbii maghiare și artei populare pure.

8. Pe parcursul comunicării vizuale elementele care reprezintă spațiul sunt de fapt diferențieri vizuale, adică instrumente pentru a delimita „propriul” de „celălalt”, „maghiarul” de „nemaghiar”. Fotografii prin imaginile sale a comunicat spre lume și spre propria regiune conformându-se sistemului vizual contemporan. Andor Aladics Zoltán prin activitatea sa fotografică a contribuit în mod activ la dezvoltarea structurilor spațiale ale Secuimii, prin cărțile sale poștale a oferit publicului noțiuni pe care și consumatorii pasivi le-au putut însuși și folosi în viața lor cotidiană, reproducând în mod constant structurile spațiale gata primite. Fotografii prin comunicarea vizuală se concentrează asupra efectului mesajului valid, nu dorește să convingă cu argumente, ci numai să influențeze. Deci el însuși este acela care creează discursul poziționat social, dezvoltând semnificații cu ajutorul elementelor vizuale. La nivelul al treilea al căutării semnificației am observat că activitatea fotografică a lui Aladics a urmat în mare măsură activitatea fotografiilor din Ungaria. Această tendință poate fi explicată prin noțiunea regimului scopic, al unui sistem vizual care definește o epocă. Discursurile contemporane au avut o influență definitorie asupra viziunii individuale a lui Aladics. Imaginea secuimii reprezentată pe aceste cărți

poștale reflectă discursul valid, legitim și acceptat al construcției națiunii din acea epocă.

9. Din analiza paradigmei fotografice se conturează, că de la începutul secolului 20 a existat cercul fotografilor adepți ai stilului „magyaros”, avându-l ca lider pe Balogh Rudolf. Fotografii care au urmat paradigma stilului „magyaros” s-au străduit să înfățișeze latura pozitivă, idilică a situației contemporane. Tot în această perioadă a existat însă și paradigma opusă, cea a grupului sociofotografilor conduși de Kassák Lajos, ai căror scop artistic a fost reprezentarea celor marginalizați. Imaginea oficială a țării a fost legitimată de fotografiile în stil „magyaros”, iar organele guvernamentale au încercat să marginalizeze activitatea sociofotografilor.
10. Analiza comparată a cărților poștale ale lui Aladics și a principalelor opere ale fotografilor maghiari adepți ai stilului „magyaros” arată care sunt cele mai importante caracteristici tehnice, tematice și de reprezentare ale paradigmei fotografice „magyaros”. Luându-le pe rând, acestea sunt următoarele: *picorialismul, chiaroschuro, tematica țărănimii, caracterul festiv și distanțarea*.
11. În urma analizei comparate a formelor de reprezentare a sistemului vizual, a repertoriilor interpretative din acea epocă, putem trage următoarele concluzii privind discursul artistic „magyaros”. Subiectul artei maghiare în secolul 20 este evident: relația primordială dintre viața populară și natură. Formele discursive ale stilului artistic „magyaros” nu sunt altceva decât contaminarea semnificațiilor dintre genurile principalelor teme, precum *omul și natura, omul și munca, omul și animalul, omul și transcendentul*, respectiv *omul și puterea, natura și civilizația*. Aceste forme discursive creează legătura dintre repertoriile interpretative. La rândul lor repertoriile creează figuri discursive proprii, amplificând unele sensuri, devalorizând sau ascunzând alte straturi ale semnificațiilor.
12. Rezultatele prezentate în lucrarea de doctorat demonstrează că ajungem la concluzii relevante dacă interpretăm fotografiile cu metodele cercetării culturii vizuale. Cercetarea realizată exemplifică faptul, că această abordare ne ajută în înțelegerea contextului socio-cultural al fotografiilor în stil „magyaros”. Deși mulți au scris despre acest stil, metodologia propusă de mine a fost aplicată de foarte puține ori în interpretarea fotografiilor specifice epocii. Ca atare, lucrarea se încadrează în rândul

acelor cercetări de bază, care pot contrabalansa focusarea accentuată asupra teoriei în acest domeniu științific, și pot nuanța, controla și verifica contextele teoretice cunoscute.

Lucrarea mea de doctorat este sinteza unei cercetări lansate acum 9 ani. În anii care au urmat perioada de început m-am confruntat de mai multe ori cu faptul, că în diferitele etape ale cercetării unele rezultate parțiale, publicate sau prezentate, pot fi criticate, deoarece nu am reușit să definesc, să delimitez și să clarific cu totul explicit limitele și accentele interpretării. Interesul etnografic mi-a oferit mai multe direcții posibile pentru cercetarea culturii vizuale. Dintre acestea nu am ales cea direcție care se concentrează în mod maximal asupra carierei fotografului și prelucrează toată arhiva și fondul acestuia. Importanța fotografiilor nu am abordat-o din perspectiva carierei individuale.

A trebuit să aleg dintre posibilele direcții și perspective ale interpretării pentru a oferi cititorului o argumentare coerentă și o structură logică. În această situație am ales direcția cea mai interesantă mie, care mi-a trezit și mi-a susținut curiozitatea pe tot parcursul cercetării. Am urmat acea posibilitate de interpretare care m-a condus de la cărți poștale concrete la dimensiunea fenomenelor culturale. Pe parcursul cercetării am urmărit problematica nuanțării fenomenelor vizuale la diferitele niveluri succesive ale cunoașterii. Mai exact: cum ajungem de la cărțile poștale ale unui fotograf din secolul 20, stabilit la Miercurea Ciuc la programul de dezvoltare turistică contemporan și la programul de construcție națională, sau mai mult, la discursul general care a definit artiștii maghiari în secolul 20. Unul dintre rezultatele analizei a relevat procesul prin care de la motivele vizuale ale idilei ajungem la recunoașterea mecanismului excluderii, respectiv de la cărțile poștale ale fotografului la ideologia naționalistă a micii lumi maghiare. Rezultatele prezentate în lucrare ne confruntă cu faptul, că fotografiatul ca procedeu definit tehnologic, politic, social și cultural ce influență importantă are asupra a cum, la ce și de ce ne aducem aminte, sau ce uităm în mod colectiv. Ca cercetător, această căutare a semnificației a fost foarte interesantă, provocatoare și instructivă, deși au rămas întrebări fără răspuns, fenomene care necesită analiză, ceea ce nu mi-am asumat în cadrul acestei lucrări.

Trebuie să mai adăugăm, că nicio abordare/perspectivă interpretativă nu poate fi adevărată niciodată! Adevărul este multilateral, astfel abordarea unilaterală arată în totdeauna doar o parte din întreg, și ca atare în totdeauna conține „greșeli”. Această cercetare/lucrarea este una de

succes doar atunci, dacă reușește să evoce cărțile poștale ca acestea să povestească, și la anumite puncte ale analizei să înțelegem împreună din mai multe aspecte semnificațiile stratificate și complexe ale conținutului vizual. Lucrarea și-a atins scopul numai dacă am aflat ceva despre aceste cărți poștale și despre discursul în care s-au format, despre cum au dezvoltat – sau dezvoltă și astăzi – lumea, imaginea noastră despre realitate.

Bibliografie

ABLONCZY Balázs

(2008) Védkunyhó. In: Történelmi Szemle. 2008/4. 507-535

(2009) *Promoting Tourism: Hungarian Nation-Building Policies* In Northern Transylvania, 1940–1944 . In: Hungarian Studies Review, 2009/1-2.

(2011) *A visszatért Erdély 1940–1944* . Jaffa kiadó

(2012) *Idegenforgalom Észak-Erdélyben 1940 és 1944 között*, Transindex.ro, 2012. május 26.
<http://eletmod.transindex.ro/?cikk=17416>

ALBERTINI Béla

(2012) *A „magyaros” fényképezés sajtóáradatainak kezdetei*. In: Fotóművészet, 2012/2 LV. évf. 2.sz.

http://fotomuveszet.net/korabbi_szamok/201202/a_magyaros_fenykepezes_sajtoaradatanak_k_ezdetei?PHPSESSID=fb87baf7a3cdc606a063ec4f6eb59e17 (utolsó megtekintés időpontja: 2024. április 19.)

BALOGH Rudolf

(1914) *Az olvasóhoz (beköszöntő)*. Fotóművészet, 1914. 1. sz. In: A fénykép varázsa..., 159 o.

BÁRDI Nándor

(1992) *Mi van az erdélyi hátizsákban?* In: Valóság, 1992. 35 (12), 81-98.

BARRETT, Harrison H. – MYERS, Kyle J.

(2003) *Foundations of Image Science*. New Jersey.

BARRETT, Michele

(1991) *The Politics of Truth: From Marx to Foucault*. Cambridge: Polity Press.

BATA Tímea

(2004) *Gunda Béla fotói a Néprajzi Múzeum fényképgyűjteményében. Teherhordás emberi erővel*. In: Fejős Zoltán (szerk.): Fotó és néprajzi muzeológia - Tabula könyvek 6., Budapest

BEKE László – PETERNÁK Miklós

(1990/1992) *Beszélgetés Vilém Flusserrel – II. (Részlet.)* [A teljes szöveg magyarul megjelent: Beszélő, 1992. május 23., 42-45.] <http://www.c3.hu/events/97/flusser/participantstext/miklos-interju.html>. (utolsó megtekintés időpontja: 2024. április 19.)

BENJAMIN, Walter

(1969) *A műalkotás a technikai reprodukálhatóság korában*. In: Benjamin, Walter: Kommentár és prófécia. Budapest, 301–334.

BÉRES István

(1992) *Egy családi fényképgyűjtemény vizuális antropológiai elemzése*, JPTE, Pécs

(1999) *Elfelejtett képek egy terepgyakorlatról*, In: Tabula 2(2), Budapest, 87-102.

(2004) *Megjegyzések a családi fotográfiáról (úgy is, mint múzeumi tárgyról)*, In: FEJŐS Zoltán (szerk.): *Fotó és néprajzi muzeológia. Tanulmányok, Tabula könyvek 6, Néprajzi Múzeum, Budapest, 183-196. 271 É.n. Fotózás a terepen*, In: FEISCHMIDT Margit: *Kvalitatív módszerek az empirikus társadalom és kultúrakutatásban internetes tananyag (Az adatfelvétel módszerei)*, Szabadbölcsészet, <http://szabadbolcseszet.elte.hu/index.php> (2011 . 06. 13)

BICZÓ Gábor

(1999) *A jelenlét képei*. In: BÁN András (szerk.): *Körülírt képek. Fényképezés és kultúrakutatás*, Miskolci Galéria – Magyar Művelődési Intézet, Miskolc–Budapest, 17-24.

BOURDIEU, Pierre

(1982) *A fénykép társadalmi definíciója*, In: Horányi Özséb (szerk.): *A sokarcú kép. Válogatott tanulmányok*, Budapest, Tömegkommunikációs Kutatóközpont, 226-244.

BURKE, Peter

(2004) *What is Cultural History?* Cambridge.

BURR, Vivien

(1995) *An Introduction to Social Constructionism*. London, Sage.

<https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780203133026/introduction-social-constructionism-vivien-burr> (letöltés időpontja: 2017. október)

CAVER, Terell

(2004) *Diskurzuselemzés és a „nyelvi fordulat”*. Politikatudományi Szemle, (4.), 143-148.

DEBORD, Guy

(2006) *A spektákulum társadalma*. Budapest.

DOMOKOS Mátyás – CSEH Mária – SZARKA Anna szerk.

(2003) *A régi Magyarország Képeslapokon*. Osiris, Budapest

EGRY Gábor

(2008) *Az erdélyiség „színeváltozása”. Kísérlet az Erdélyi Párt ideológiájának és identitáspolitikájának elemzésére (1940–1944)*. Napvilág Kiadó, Budapest

(2009) *Erdély-képek és –mítoszok*. In: Romsics Ignác (szerk.): *A magyar jobboldali hagyomány 1900-1948*. Osiris, Budapest

ELEK Orsolya

(2018) *A fényképek történeti forrásként való alkalmazhatóságáról*, In.: *Korall* 19. évf. 73 sz., 5–17.

ERŐSS Vilmos

(2016) *Mesélő régi csíki képeslapok*, Tipographic, Csíkszereda

FARAGÓ László

(2003) *A térkép egy olvasata és a „területi” tervezés*. In: *Tér és Társadalom*. 1.19-40. o.

FEISCHMIDT Margit

(2005) *A magyar nacionalizmus autenticitás-diskurzusainak szimbolikus térfoglalása Erdélyben.* In (uő.): Erdély-(de)konstrukciók. Tanulmányok. Budapest – Pécs: Néprajzi Múzeum – PTE Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék, 7-32.

FEJŐS Zoltán

(1999) *A fotóantropológia és a bemutatás dilemmái.* In: Bán András (szerk.) *Körülírt képek. Fényképezés és kultúrakutatás,* Magyar Művelődési Intézet – Miskolci Galéria, Budapest – Miskolc, 17-24.

(2004) *Miért a fotó? A fényképezés és a néprajzi muzeológia néhány összefüggése,* In: Fejős Zoltán (szerk.) *Fotó és néprajzi muzeológia.* Tanulmányok, 7-38.

FEJŐS Zoltán (szerk.)

(2004) *Fotó és néprajzi muzeológia. Tanulmányok,* Tabula könyvek 6, Néprajzi Múzeum, Budapest, 103-118.

FERENCZINÉ SEDLMAYR Krisztina

(2005) *Magyaros ruhamozgalom az 1930-as években,* In: *Folia Historica,* 131-178.

FILEP Tamás Gusztáv

(2008) *A „visszatért” magyarok és nem magyarok beilleszkedése, jogi helyzetük és magatartásuk.* In. Bárdi Nándor – Fedinec Csilla – Szarka László (szerk): *Kisebbségi és magyar közösségek a 20. században,* Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 154-161.

FLUSSER, Vilém

(1983/1990) *A fotográfia filozófiája.* [Für eine Philosophie der Photographie. European Photography, Göttingen, 1983.] Ford. Veress Panka és Sebesi István. Szerk. Beke László. Tartóshullám – Belvedere – ELTE BTK, Budapest.

<http://www.artpool.hu/Flusser/flusser.html#foto> (utolsó megtekintés időpontja: 2024. április 29.)

FOGARASI Klára

(1997) *Az akvarelltől az emlékfotográfiáig. A képi műfajok változásai a néprajzi (jellegű) felvételek körében a fotográfia megjelenésétől a 20. század második évtizedéig,* In: *Néprajzi Értesítő* (79.), 141-156.

FOUCAULT, Michel

(1991) *A diskurzus rendje.* In: *Holmi.* 7.868-889. o.

<https://hu.scribd.com/document/31184449/Michel-Foucault-A-diskurzus-rendje> (letöltés időpontja: 2017. augusztus)

(2001) *A tudás archeológiája.* Budapest, Atlantisz

(2004) *A bolondság története a klasszicizmus korában.* Budapest, Atlantisz

FÜGEDI Márta

(1997) *Képi eszközök a századelő matyóság-képének vizsgálatában*, In: Néprajzi Értesítő (79.), 157-166.

GAGYI József

(2004) *Örökített székykapu*. Marosvásárhely, Mentor

GEERTZ, Clifford

(1994) *Mély játék: Jegyzetek a bali kakasviadalról (ford. Lovász Irén)*. In: uő: Az értelmezés hatalma. Budapest, Századvég Kiadó, 126-169.

GERGEN, Kenneth

(1985) *The social constructionist movement*. In modern social psychology. American Psychologist 1985/40(3). 266–275. <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2F0003-066X.40.3.266> (letöltés időpontja: 2017. október)

GILL, Rosalind

(1996) *Discourse analysis: practical implementation*, In: J.T.E. Richardson (ed.), Handbook of Qualitative Methods for Psychology and the Social Sciences. Leicester: British Psychological Society, pp. 141–56.

GRANASZTÓI Péter

(2004) *A néprajzi fotográfia dokumentációs értéke*, In: Fejős Zoltán (szerk.) Fotó és néprajzi muzeológia. Tanulmányok 63-72.

GREEN, Nicholas

(1990) *The Spectacle of Nature: Landscape and Bourgeois Nature*, In Nineteenth-Century France. Manchester: Manchester University Press.

GYÖRGYI Kálmán

(1929) *Magyaros ízlés*, In: Magyar Iparművészet, 184-187.

GYÖRY Lajos

(1987) *Fényképes lapok*, In.: Múzsák Múzeumi Magazin, 1987/2.

(2008/2009) *A privát fényképek közhasznúsága*, In: Közösségi Vizuális Napló. Privát fotók és történetek a múltból és a jelenről

HALL, Stuart (szerk.)

(1997) *Representation. Cultural Representations and Signifying Practices*. Sage Publications, London

HAMILTON, Peter

(1997) *Representing the social: France and frenchness in post-war humanist photography*, In: Stuart Hall (szerk.): Representation. Cultural Representations and Signifying Practices, SAGE Publications, London

HARRIS, Jonathan

(2001) *The New Art History. A Critical Introduction*. London–New York.

HARTSHORNE, Charles – WEISS, Paul (szerk.)

(1933) *Collected papers of Charles Sanders Peirce*. Volume 3. The Simplest Mathematics. Bristol.

HOFER Tamás

(1992) *Harc a rendszerváltásért szimbolikus mezőben. 1989. március 15-e Budapesten*, In: Politikatudományi Szemle, 1992/1. 29-51.

HORNYIK Sándor

(2009) *A fotográfia a kép korszakában. Megjegyzések a fotóművészeti mező feltérképezéséhez*. In: A fotográfiai mező szerkezete Magyarországon. (Az NKA Fotóművészeti Szakmai Kollégiuma által támogatott kutatási projekt.) Pécsi Tudományegyetem Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék

HUCKIN, Thomas N.

(1997) *Critical discourse analysis*. In: Miller, Thomas (1997 ed.) *Functional approaches to written text*. Washington, US Department of State, 78–92.

ILLÉS Péter

(2004) *A látvány, az etnográfus és a fényképes dokumentáció*, In: Fejős Zoltán (szerk.) *Fotó és néprajzi muzeológia*. Tanulmányok, 119-134.

ILYÉS Zoltán

(2005) *A gyimesi 'ezeréves' határ olvasatai*. In: Feischmidt Margit (szerk.): *Erdély-(de)konstrukciók*. Tanulmányok. Budapest – Pécs: Néprajzi Múzeum – PTE Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék, 35-49.

(2006) *Közeli idegenek, távoli ismerősök. A székelyek és a magyarországiak sztereotípiái a gyimesi csángókról*. In: Bakó Boglárka, Papp Richárd és Szarka László (szerk.): *Mindennapi előítéletek. Társadalmi távolságok és etnikai sztereotípiák*. Budapest: Balassi Kiadó, 120-132.

(2014) *Az emlékezés és a turisztikai élmény nemzetiesítése*. In: FEISCHMIDT Margit et alii: *A nemzet a mindennapokban. Az újnacionalizmus populáris kultúrája*. L'Harmattan – MTA TTK, Budapest, 290–340.

JAKAB Albert Zsolt – PETI Lehel

(2005) *A kettős állampolgárság kudarcának rituális válaszreakciói a nyilvánosságban*. In: Székelyföld IX. 2005/12 107-124.

JOÓ Mária

(2010) *A feminista elmélet és a (női) test*, Magyar Filozófiai Szemle 54. évf., pp. 64-81.

JUSZTIN Márta

(2006) „*Utazgassunk hazánk földjén!*” - *A belföldi turizmus problémái a két világháború között Magyarországon*. In: Korall, 2006/26. 185-207.

K. HORVÁTH Zsolt

(2015) *Az emlékezet betegei. A tér-idő társadalomtörténeti morfológiájához*. Budapest

KEDVES Anett

(2015) *A XX. századi csíki népi élet képei. Andory Aladics Zoltán (1899–1990) vizuális reprezentációi.* Szakdolgozat, Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Néprajz és Antropológia Intézet, Kolozsvár

(2017) *A „kis magyar világ” székelyföldi képeslapjai. Andory Aladics Zoltán vizuális reprezentációi.* Magiszteri dolgozat, Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Néprajz és Antropológia Intézet, Kolozsvár

(2019) *A magyar mítosz egy csíki fényképész 1940–1944 közötti fotográfiáin.* In: Tánczos Vilmos – Peti Lehel (szerk.): *Mágia, ima, misztika. Tanulmányok a népi vallásosságról.* Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár

KESZEI András

(2015) *Emlékek formájában. Egyéni, társadalmi és kulturális hatások a múlt felidezésében.* Budapest.

KINCSES Károly

(1986) *A fotós művelődés- és falutörténeti gyűjtés módszertana,* Országos Közművelődési Központ Módszertani Intézete, Budapest

(2000) *Hogyan (ne) bánjunk (el) régi fényképeinkkel? Amit a régi fényképekről tudni kell,* Magyar Fotográfiai Múzeum, Kecskemét (2001) *Mítosz vagy siker? A magyaros stílus,* Magyar Fotográfiai Múzeum

(2006) *Pózkatalógus. Kultúra, kapcsolatok és a társadalmi helyzet tükröződése a 19. századi fényképezésben,* Magyar Fotográfiai Múzeum, Budapest

KINCSES Károly – KOLTA Magdolna

(1998) *Minden fotóriporternek atyja: Balogh Rudolf.* Kecskemét (A magyar fotográfia történetéből 13.)

KISS Tamás – BARNA Gergő – DEÁK Attila

(2021) *Az építéset, a fotóművészet és az alkalmazott művészetek jogi szabályozása,* Médiatudományi Könyvtár, 139–166.

KISS Zoltán Károly

(2013) *Székelyföldi turisztikai régió? Kérdőíves, fókuszcsoportos és statisztikai vizsgálat a székelyföldi turizmusról,* Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár.

KOLLEGA Tarsoly István (szerk.)

(1998) *Magyarország a XX. században,* III. kötet, Kultúra, művészet, sport és szórakozás, Fotótörténet c. fejezet, Babits Kiadó, Szekszárd

KOLTA Magdolna

(2008) *Képmutogatók 2. A látás kultúrtörténete,* Magyar Fotográfusok Háza, Budapest

KÓSA László

(1989) *A gyimesi csángók hagyományos élete.* In: Kallós Zoltán és Martin György (szerk.): *Tegnap a Gyimesben jártam...* Budapest: Európa Könyvkiadó, 5-17.

KÖNCZEI Csilla

(2009) *Kulturális identitás, rítus és reprezentáció a Brassó megyei Háromfaluban. A borica*, KJNT, Kolozsvár, 17-30.

KUHN, Thomas

(1984) *A tudományos forradalmak szerkezete*. Gondolat Kiadó, Budapest

KUNT Ernő

(2003) *Az antropológia keresése. Válogatott tanulmányok*, In: Documentatio Ethnographica 20, L'Harmattan Kiadó

LAJTAI L. László

(2005) *Az örökségesítő paradigma eljövetele*, In: György Péter – Kiss Barbara – Monok István (szerk.): *Kulturális örökség – társadalmi képzelet*. Országos Széchényi Könyvtár – Akadémiai Kiadó – Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Szociológiai és Kommunikáció Tanszék Média Oktató és Kutató Intézet, Budapest, 123-127.

<http://www.vilagossag.hu/pdf/20050902150129.pdf> (utolsó megtekintés időpontja: 2024. április 29.)

LEFEBVRE, Henri

(1991) *The Production of Space*. Blackwell, Oxford.

http://www.mom.arq.ufmg.br/mom/arq_interface/1a_aula/the_production_of_space.pdf

(letöltés időpontja: 2013. február)

MANGHANI, Sunil

(2012) *Image Studies. Theory and Practice*. London–New York.

MASON, Jennifer

(2005) *A kvalitatív kutatás*, Kertész Edina (szerk.), József Műhely

MITCHELL, William John Thomas

(1986) *Iconology: Image, Text, Ideology*. Chicago.

MONTVAI Attila

(1985) *Fotográfia és kultúra*, Budapest, Kossuth Könyvkiadó

MULVEY, Laura

(1989) *Visual and Other Pleasures*. London: Macmillan.

MUSELLO, Christopher

(1984) *A családi fényképek és a vizuális kommunikáció vizsgálata*. In: Vizuális antropológiai kutatás. Munkafüzetek II, Budapest, Művelődéskutató Intézet, 27-69.

NAGY Benedek

(2013) *A turisztikai helymarketing Székelyföldön. Az imázs- és márkahasználat tudományos megalapozása*, Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár.

NAGY Károly Zsolt

(2005) *A fotóantropológia és az antropológiai fotó lehetőségei a „digitális képi forradalom” korában*, In: FEJŐS Zoltán (szerk.): *Tabula* 8(1), Néprajzi Múzeum, Budapest, 91-109.

NEAD, Lynda

(1988) *Myths of Sexuality: Representations of Women*, In: *Victorian Britain*. Oxford: Basil Blackwell.

NORA, Pierre

(1999) *Emlékezet és történelem között. A helyek problematikája*. *Aetas* (14.) 3. 142–157.

(2010) *Az emlékezet helyei. Válogatott tanulmányok*. Budapest.

NÜCHTERN, Klaus

(1990/1996) *Beszélgetés Vilém Flusserrel*. Ford. Sebők Zoltán, 1996. <http://www.artpool.hu/Flusser/beszelgetes.html> (utolsó megtekintés időpontja: 2024. április 29.)

OMIH (Országos magyar Idegenforgalmi Hivatal)

(1941) *Erdély északi része és Székelyföld*.

ORBÁN Balázs

(1868) *Székelyföld leírása*. Pest, Ráth Mór Bizománya – Nyomtatott Panda és Frohna Könyvnyomda

PALÁDI-KOVÁCS Attila (főszerk.)

(2000) *A társadalom működése*, In: *Magyar Néprajz VIII. Társadalom*, 600-675.

PĂNOIU, Anca-Maria

(2014a) *Despre fotografie, într-o lumină subiectivă*. In: *Cultura mozaic*, nr. 480 din 13-martie. <http://revistacultura.ro/nou/2014/03/despre-fotografie-intr-o-lumina-subiectiva/> (utolsó megtekintés időpontja: 2024. április 29.)

(2014b) *Rămășițe. Pe urmele lui Costică Acsinte*. In: *Cultura vizuala*, nr. 480 din 13-august. <http://revistacultura.ro/nou/2014/08/ramasite-pe-urmele-lui-costica-acsinte/> (utolsó megtekintés időpontja: 2024. április 29.)

PÁPRÁDI SZILCZL Dóra

(2018) *Bevezetés a kritikai diskurzuselemzésbe*. In: *JelKép. Kommunikáció, közvélemény, média*. 2018/3. sz.

https://communicatio.hu/jelkep/2018/3/JelKep_2018_3_P_Szilczl_Dora.pdf (utolsó megtekintés időpontja: 2024. április 29.)

PETERCSÁK Tivadar

(1981) *Az első képes levelezőlapok*. In: *Herman Ottó Múzeum Évkönyve*, (1981)1. 171-188.

http://www.epa.hu/02000/02030/00018/pdf/HOM_Evkonyv_20_171-188.pdf (utolsó megtekintés időpontja: 2024. április 29.)

(1994) *A képes levelezőlap története*, Miskolc

PETERNÁK Miklós

(1988/1997) *Beszélgetés Vilém Flusserrel – I.*

<http://www.c3.hu/events/97/flusser/participantstext/miklos-interju.html> (utolsó megtekintés időpontja: 2024. április 29.)

(2007) *Képháromszög*, Ráció Kiadó, Budapest

POLGÁRDY Géza

(1943) *Országépítés*. In: Erdély. Honismertető folyóirat, Erdélyi Kárpár Egyesület (EKE), XL. évf. 6. sz. (360), 81-82.

POPPER Viktória

(2015) *Szerzői jog a képzőművészetben*, Artmagazin, 72. lpsz., 54-59.

POTTER, Jonathan

(1996) *Discourse analysis and constructionist approaches: theoretical background*, In: J.T.E. Richardson (ed.), *Handbook of Qualitative Methods for Psychology and the Social Sciences*. Leicester: British Psychological Society, pp. 125–40.

REES, Alan Leonard – BORZELLO, Frances (szerk.)

(1986) *The New Art History*. London.

REHÁK Géza

(2011) *Turizmuspolitika Magyarországon különös tekintettel a Kádár-korszak első tíz évére*. Doktori disszertáció, Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

ROSE, Gillian

(2001) *Visual Methodologies. An Introduction to the Interpretation of Visual Materials*, Sage Publications, London

SEBESTYÉN Adrienné

(2005) „Erdélybe utazni más.” *A magyar turisztikai irodalom Erdély-képe*. In: Feischmidt Margit (szerk.): *Erdély (de)konstrukciók*. Néprajzi Múzeum – PTEKommunikáció- és Médiatudományi Tanszék, Budapest – Pécs, 2005. 51-69.

SELMECZI KOVÁCS Attila

(2004) *Néprajzi fényképezésünk kezdetei. Reguly Antal palócföldi fotográfiái*, In: Fejős Zoltán (szerk.) *Fotó és néprajzi muzeológia*. Tanulmányok, 63-82.

SONKOLY Gábor

(2000) *A kulturális örökség fogalmának értelmezési és alkalmazási szintjei*. In: *Regio 2000/4.*, 45-66. <http://epa.oszk.hu/00000/00036/00038/pdf/03.pdf> (utolsó megtekintés időpontja: 2024. április 29.)

SONTAG, Susan

(2010) *A fényképezésről*. Budapest.

STEMLERNÉ Balog Ilona

(2009) *Történelem és fotográfia*, Osiris Kiadó, Budapest

STURKEN, Marita – Cartwright, Lisa

(2001) *Practices of Looking: An Introduction to Visual Culture*. New York.

SZABÓ Márton

(1998) *A politikai szemantika lehetőségei. A társadalomtudományok nyelvi-konstruktív fordulata és a politológia*. In: Szabó Márton: *Diszkurzív térben. Tanulmányok a politika nyelvéről és a politikai tudásról*. Budapest, Scientia Humana, 280-309.

SZALMA Annamária

(2009) *A mindennapi élet fényképei – a fénykép mindennapjai*, X. RODOSz Konferencia-kötet, RODOSz – Clear Vision Könyvkiadó, Kolozsvár, 392-406.

(2011) *A fénykép a mindennapi életben. Vizuális antropológiai közelítések privát fényképkorpuszokhoz*, Doktori dolgozat

SZARKA Klára

(2009) *Örömteli vagy szomorú inkább? Robert Capa fotográfiái – művészeti múzeumban*. Eszmélet: Társadalomkritikai és Kulturális Folyóirat (21.) 84. 151–152.

SZARKA Klára – FEJÉR Zoltán

(1999) *Fotótörténet*, Műszaki Könyvkiadó, Budapest

SZILÁGYI Eszter

(2003) „Gyimes kevéssé devalvált vidék...” *A gyimesi turizmus antropológiai megközelítése*. In: Fazeka Csaba (szerk.): *A Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kara tudományos diákköri közleményei 2. 2001-2002. évi dolgozatok*. Miskolc: Miskolci Egyetem, 273-295.

SZILÁGYI Gábor – KARDOS Sándor

(1983) *Leletek – A magyar fotográfia történetéből*, Képzőművészeti Kiadó, Budapest

SZILÁGYI Sándor

(2002/6.) *Meghatározások*. In. Beszélő.

(2015) *A fotográfia(?) elméletei*. Budapest.

SZTOMPKA, Piotr

(2009) *Vizuális szociológia. A fényképezés mint kutatási módszer*, Gondolat Kiadó – PTE Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék, Budapest–Pécs

SZUHAY Péter

(2004) *“Így lövünk mi”*. *A néprajzi fotó szerepe a társadalom megértése folyamatában*, In: Fejős Zoltán (szerk.) *Fotó és néprajzi muzeológia*. Tanulmányok, 39-62.

T. SZABÓ Levente

(2008) *Erdélyiség-képzetek (és regionális történetek) a 19. század közepén*. In (uő): *A tér képei: tér, irodalom, társadalom*. Komp-Pres – Korunk, Kolozsvár

TASNÁDI Zsuzsanna

(2013) *Népviseletek és népélet a monarchiabeli képeslapokon*. Cser Kiadó – Néprajzi Múzeum, Budapest

TONKISS, Fran

(1998) *Analysing discourse*, in C. Seale (ed.), *Researching Society and Culture*. London: Sage, pp. 245–60.

VAN DIJK, Teun A.

(2015) *Critical Discourse Analysis*. In: Tannen, Deborah – Hamilton, Heidi E. – Schiffrin, Deborah (2015 eds.) *The Handbook of Discourse Analysis*. John Wiley & Sons, 652–363.

VARRÓ Krisztina

(2004) *A régió mint diszkurzív termék*. In.: *Tér és Társadalom*, XVIII. évf. 2004/1., 73-91.

VÖRÖS Gabriella

(2005) *A szakrális, a nemzeti közösség és az egzotikum élménye. A magyarországiak részvételének motivációjáról a csíksomlyói pünkösdi búcsúban*. In: Feischmidt Margit (szerk.): *Erdély-(de)konstrukciók. Tanulmányok*. Budapest – Pécs: Néprajzi Múzeum – PTE Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék, 69-84.

WITTGENSTEIN, Ludwig

(1989) *Logikai-filozófiai értekezés*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

WODAK, Ruth – MEYER, Michael

(2001) *Methods of Critical Discourse Analysis*. London, Sage